

De verdienste van deze bundel is echter dat een grote groep onbekende auteurs uit de vergetelheid is gehaald.

Siegfried Huigen

Onze buurt / Dorothea Bohn-Beets ; ingel. en toegel. door Margaretha H. Schenkeveld, Maria A. Schenkeveld-van der Dussen. – Zoetermeer : Meinema, cop. 2002. – 299 p. : ill. ; 23 cm.
ISBN 90-211-3887-5 Prijs: € 18,90

Terwijl de naam van haar broer, Nicolaas Beets, voortleeft in de literatuurgeschiedenis-handboeken en zijn beroemdste werk, de *Camera obscura*, nog steeds nieuwe edities verschijnen, en terwijl ook die van haar echtgenoot, de Haarlemse boekhandelaar en uitgever Pieter François Bohn, Nederlandse letterkundigen niet geheel onbekend in de oren zal klinken, was de naam van Dorothea Petronella Bohn-Beets (1812-1864) tot voor kort vrijwel onbekend. De schrijfster heeft er zelf ook alles aan gedaan om anoniem te blijven. Toen haar eerste en enige roman, *De buurt*, in 1861 voor het eerst verscheen, werd de auteur op het titelblad slechts aangeduid als 'Een ongenoemde'. Zelfs de keuze voor het mannelijke lidwoord ('een', niet 'ene') moest verhullen dat het hier het werk van een vrouw betrof. Het geheim bleef zó goed bewaard, dat ook Nicolaas, toen hij het boek recenseerde, in het ongewisse verkeerde over de identiteit van de auteur. Pas toen het boek in 1871, dus ná Dorothea's dood, herdrukt werd, zou Beets in een voorwoord bekendmaken dat de schrijfster zijn oudere zuster was, de 'vertrouwde van zijn hart' uit zijn jongelingsjaren en de 'Serena' aan wie hij verschillende gedichten opgedragen had. Mede dankzij deze inleiding zou het boek een zekere populariteit krijgen; er zouden in totaal zeven drukken van verschijnen, de laatste in 1911.

Nu is er een moderne editie, bezorgd door Margaretha H. Schenkeveld (emeritus hoogleraar Moderne Letterkunde, VU) en Maria A. Schenkeveld-van der Dussen (emeritus hoogleraar Historische letterkunde na 1500, UU). De tekst is omgezet in moderne spelling en voorzien van een informatieve inleiding en vele, doorgaans beknopte, annotaties. De roman die op deze manier aan de vergetelheid onttrokken wordt, is geen literair meesterwerk, maar doet ook niet onder voor werk van de meeste mannelijke auteurs uit dezelfde periode.

De buurt geeft een caleidoscopisch beeld van het leven van de gegoede burgerij in een middelgrote provinciestad halverwege de negentiende eeuw. Het boek is opgebouwd uit verschillende min of meer samenhangende verhaallijnen, telkens met de voorname Maria Rueel als centrale figuur. Zij belichaamt alle deugden die een vrouw volgens Bohn-Beets zou moeten nastreven. 'Haar schild was de reinheid van haar zeden', zoals één van haar bewonderaars het stelt. Maria Rueel is niet alleen zedig, vroom en bescheiden, ze is óók een ontwikkelde vrouw die het belangrijk vindt om met haar tijd mee te gaan; alleen dan kan ze de mensen die haar nodig hebben het best terzijde staan. Zoals de Schenkevels in hun inleiding laten zien, draait het in deze roman om de thema's christelijke liefde, opvoeding en de rol van de vrouw binnen het gezin en in de maatschappij. Maria Rueels evangelisch christendom (dat haaks staat op de moderne theologie die ook in de roman de gemoederen bezighoudt) manifesteert zich in de vorm van praktische naastenliefde. Ze waakt bij het bed van een stervende buurvrouw, onfermt zich over arme gezinnen en helpt jonge mensen die dreigen te ontsporen weer op de juiste weg. Wetend hoeveel invloed vrouwen door dergelijk optreden kunnen uitoefenen, schikt Maria Rueel zich vol overtuiging naar 'de heilzame banden haar [als vrouw] door de natuur en de maatschappij opgelegd': '[T]egen die zogenaamde emancipatie der ziel komt mijn ganse ziel op'.

Met haar aandacht voor opvoeding, het opnemen van brieven in de tekst, en de humoristische observaties en rake zegswijzen van sommige personages sluit Dorothea Bohn-Beets volgens de Schenkevels duidelijk aan bij de briefromans van Betje Wolff en Aagje Deken. Daarnaast herinneren haar goed-getroffen realistische beschrijvingen van bijvoorbeeld een kleinburgerlijk interieur of een fatterige uitdossing natuurlijk aan Hildebrands *Camera obscura*. Maar hoewel Bohn-Beets lekker satirisch kan zijn, overtreft ze dit jeugdwerk van broer Nicolaas door wat de editoren haar 'welwillende wijsheid' noemen.

Het is die milde aanslag die *De buurt* zo'n prettig boek maakt, bij uitstek geschikt voor druilrige dagen. Tegelijkertijd geeft de roman een veelzijdig en genuanceerd beeld van de verschillende manieren waarop er rond 1860 over de positie van de vrouw werd gedacht. Dat roept de vraag op in hoeverre Dorothea Bohn-Beets als schrijfster haar tijd vooruit was en hoe haar werk zich verhield tot dat van andere vrouwelijke auteurs uit die jaren. Deze vraag wordt in de inleiding niet beantwoord.

Maar inmiddels werken de editors alweer aan een volgende uitgave: de roman *Elize* van J.P. ('Jonathan') Hasebroeks zuster Betsy. De kennismaking met *De buurt* maakt zeker nieuwsgierig naar méér van dit soort ten onrechte in de vergetelheid geraakte teksten. Mogelijk zal zich gaandeweg een alternatieve canon gaan aftekenen die ons beeld van de negentiende eeuw kan aanvullen en bijstellen, en die het werk van de, veelal mannelijke, gecanoniseerde auteurs uit dezelfde periode in een nieuw licht plaatst.

Ingrid Glorie